

jag bara beklaga, att boken inte handlade om något annat land än USA: denna supermakts möjligheter att manipulera och experimentera med utrikesekonomin är av helt annan karaktär än t.ex. de starkt export- och importavhängiga nordiska ländernas. Men detta är nog en anmärkning som inte skall riktas mot Destler.

Lauri Karvonen

Ole Nørgaard, Polens Krise. Et udviklingsperspektiv, Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag, 1982, 110 s., 48,80 kr.

Hvem interesserede sig for Polen for 3 år siden? Hvornår så man en avisartikel eller hørte en radioudsendelse ikke blot om landets politiske forhold, men lige så lidt om polsk film, litteratur..., måske en smule om sport.

I sommeren 1980 blev Polen en mediebegivenhed og fortsatte med at være det i en for massemedierne utrolig lang tid. I dag er det atter ved at ebbe ud med både interessen for og solidariteten med Polen. Men imellemtiden er en hel masse mennesker blevet interesserede og føler et behov for noget mere sammenhængende og grundlæggende viden end pressen kan give. Ole Nørgaards "Polens Krise" udfylder på en fin måde gabet mellem de noget overfladiske og løsrevne oplysninger massemedierne giver og de meget grundige, udenlandske afhandlinger om Polen.

Bogens egentlige formål er at placere Polens krise i et udviklingsperspektiv, at analysere det sociale og politiske system i et af landene øst for Jerntæppet. Denne bog er nemlig kun et led i en skriftrække om politiske strukturer i de østeuropæiske samfund, og efterfølges af et bind 2, hvori man analyserer den polske krises sammenhæng med udviklingen i det internationale system.

I bogens første del opstilles en udviklingsmodel for de vest-europæiske samfund, hvorefter den relateres til den socialistiske model. Især fordi det er en lettere indføring i Polens krise, synes jeg, det er væsentligt, at modsætningerne mellem den vestlige og den socialistiske model fremhæves.:

"Den socialistiske model er en styret udvikling ... bygger på en bevidst planlagt proces, modsat Vesteuropa hvor udviklingen var autonom, forceret frem af den kapitalistiske økonomis ... kraft", og videre om de politiske konflikter: "I kapitalistiske samfund optræder politiske konflikter først og fremmest som konflikter mellem forskellige typer af sociale grupper - i socialistiske som konflikter mellem sociale grupper og staten!". Det er to ting, som jeg mener, er meget væsentlige at holde sig in mente, når man taler om "Polens krise", fordi begrebet "statslig krise" har et forskelligt indhold i øst og i vest. I vest skal staten regulere modsætningerne mellem klasserne. I øst er den selv den ene af parterne i konflikten.

jag bara beklaga, att boken inte handlade om något annat land än USA: denna supermakts möjligheter att manipulera och experimentera med utrikesekonomin är av helt annan karaktär än t.ex. de starkt export- och importavhängiga nordiska ländernas. Men detta är nog en anmärkning som inte skall riktas mot Destler.

Lauri Karvonen

Ole Nørgaard, Polens Krise. Et udviklingsperspektiv, Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag, 1982, 110 s., 48,80 kr.

Hvem interesserede sig for Polen for 3 år siden? Hvornår så man en avisartikel eller hørte en radioudsendelse ikke blot om landets politiske forhold, men lige så lidt om polsk film, litteratur..., måske en smule om sport.

I sommeren 1980 blev Polen en mediebegivenhed og fortsatte med at være det i en for massemedierne utrolig lang tid. I dag er det atter ved at ebbe ud med både interessen for og solidariteten med Polen. Men imellemtiden er en hel masse mennesker blevet interesserede og føler et behov for noget mere sammenhængende og grundlæggende viden end pressen kan give. Ole Nørgaards "Polens Krise" udfylder på en fin måde gabet mellem de noget overfladiske og løsrevne oplysninger massemedierne giver og de meget grundige, udenlandske afhandlinger om Polen.

Bogens egentlige formål er at placere Polens krise i et udviklingsperspektiv, at analysere det sociale og politiske system i et af landene øst for Jerntæppet. Denne bog er nemlig kun et led i en skriftrække om politiske strukturer i de østeuropæiske samfund, og efterfølges af et bind 2, hvori man analyserer den polske krises sammenhæng med udviklingen i det internationale system.

I bogens første del opstilles en udviklingsmodel for de vest-europæiske samfund, hvorefter den relateres til den socialistiske model. Især fordi det er en lettere indføring i Polens krise, synes jeg, det er væsentligt, at modsætningerne mellem den vestlige og den socialistiske model fremhæves.:

"Den socialistiske model er en styret udvikling ... bygger på en bevidst planlagt proces, modsat Vesteuropa hvor udviklingen var autonom, forceret frem af den kapitalistiske økonomis ... kraft", og videre om de politiske konflikter: "I kapitalistiske samfund optræder politiske konflikter først og fremmest som konflikter mellem forskellige typer af sociale grupper - i socialistiske som konflikter mellem sociale grupper og staten!". Det er to ting, som jeg mener, er meget væsentlige at holde sig in mente, når man taler om "Polens krise", fordi begrebet "statslig krise" har et forskelligt indhold i øst og i vest. I vest skal staten regulere modsætningerne mellem klasserne. I øst er den selv den ene af parterne i konflikten.

For folk, der nok vil vide noget om Polen, men som ikke er videre interesserede i dybsindige politologiske modeller, er det primært bogens 2. og 3. del, der har interesse. Det er her, at man får nogle konkrete oplysninger om befolkningens struktur, mobilitet, lønudvikling, uddannelse osv., osv.. Alt sammen oplysninger, som anvendes i analysen af Polens sociale og politiske krise, en analyse af hvorfor den "bevidst planlagte proces" alligevel løb løbsk.

Som vigtigste årsag til den sociale krise ser O.N. den bratte afslutning af udviklingsforløbet i 1950 - 1960'erne med geografisk og social mobilitet, jævn og pæn lønstigning og store fremskridt i genopbygningen af landet - alt sammen ting som stopper brat sidst i 1960'erne, hvor der i stedet indtræffer:

- stagnation i mobiliteten, primært den sociale, men også for den geografiske mobilitet opstår der hindringer.
- en voksende lønmæssig - og social - differentiering. Herunder en voldsom opblomstring af privilegiesystemet
- et fald i den årlige lønstigning

Alt sammen ting, som folk tidligere har fundet sig i. Men samtidig med ovennævnte vokser der dels en ung veluddannet arbejderklasse - og dels en ny funktionærgruppe frem. Takket være det generelt højnede uddannelsesniveau og det faktum, at det nu er 2. generationsarbejdere med akkumulerede erfaringer, er den nye arbejderklasse i stand til at organisere sig og optræde samlet. Et tydeligt bevis herfor fik vi i august 1980, hvor arbejderne for første gang forlangte at forhandle via den centrale strejkekomite (MKS) og afviste regeringens splittelsespolitik med at give isolerede indrømmelser (dvs. i bestemte områder sænke fødevarerpriser og udbedre kødleverancer) til de største og stærkeste virksomheder.

Jævnfør den socialistiske model, vil den politiske krise indledes med, at folk begynder at skelne mellem "dem" og "os", stat og samfund. Institutionaliseringen af de enkelte samfundsgrupper i det politiske system, hvilket er en af forudsætningerne for samfundets stabilitet, mislykkes hermed. Dette kommer til udtryk ved folks direkte mistillid eller blot manglende tillid til de organer, som påberåber sig at varetage folkets interesser (fagforeningerne og Det Polske Forenede Arbejderparti).

En anden krisepotentiale i det polske politiske system er ifølge O.N. svælgget mellem den officielle og den dominerende politiske kultur. Dette afsnit, mener jeg, er noget af det bedste i bogen. Det giver både svar på de uforstående spørgsmål, der kommer fra en del af venstrefløjen: "Hvorfor samarbejder Solidarnosc med kirken, når kirken er reaktionær?", og den borgerlige fløjs skæren Polen og Sovjetunionen over en kam, hvormed man på højrefløjen forventer, at en Solidarnosc-lignende bevægelse skal opstå i U.S.S.R.. Og hvis ikke den op-

står (og det gør den næppe), forklarer man det med regimets højere grad af repressivitet. Mens den egentlige årsag til både den manglende opstand i Sovjet og Solidarnosc's samarbejde med kirken, mener jeg, ligger i, at den "socialistiske model" for polakkernes vedkommende er en importeret model, mens russerne nok kunne tænke sig et og andet udbedret i den, men som helhed kan de identificere sig med den. Den er deres, fordi deres historie og mentalitet er så forskellig fra polakkernes. Dette udtrykkes måske bedst ved at sammenligne to undersøgelser af, hvad unge i henholdsvis Polen og Sovjet anser for efterstræbelsesværdigt for deres livsaspirationer.

Den ene undersøgelse beskæftiger sig med polske skole- og gymnasieelever og er gengivet i "Polens Krise", p. 73, den anden er over samme gruppe unge i Sovjetunionen og offentliggjort i "Fakta om Sovjetunionen", marts 1982. Ifølge disse to undersøgelser er det henholdsvis 4 pct. og 1 pct. af unge i Sovjet, der prioriterer et godt privatliv og gode venner samt materiel velstand og personlig fremgang højest. I Polen er det henholdsvis 30 pct. og 53 pct. unge, der prioriterer disse individuelle værdier højest. 82 pct. unge i Sovjet ønsker at "tjene mit land og gøre et samfundsnyttigt arbejde". Denne svarmulighed (samfundsnyttigt arbejde) er ikke nævnt i den polske undersøgelse. Selv om det er risikabelt at sammenligne to undersøgelser, som man ikke med sikkerhed ved, hvordan er foretaget, mener jeg alligevel, at man kan pege på nogle ret klare tendenser. De sovjetiske unge lever op til den socialistiske models idealmenneske: "engageret og interesseret i sit samfunds politiske og sociale liv". Ungdommen i Polen hyl-der i betydelig højere grad de individuelle værdier.

Som et andet aspekt af samme livsholdning fremstår kirken i Polen som et nationalt samlingspunkt. En institution, der repræsenterer den rene polske tradition. Noget som ikke er uden betydning for en befolkning med polakkernes historiske erfaringer. Endvidere har kirken i lang tid, og det synes jeg, O.N. mangler at komme ind på i sin bog, været den eneste oppositionelle part til regeringen. Det var fra officiel side ikke legitimt at få sine børn døbt, gå til højmesse osv. Ved alligevel at gøre det kunne man på en relativ ufarlig måde samtidigt demonstrere sin uvilje mod staten og støtte til de dissidenter, som kirken i længere tid har holdt hånden over.

Generelt synes jeg, O.N.'s bog er en udmærket indføring til Polens krise, til at sætte de mange løsrevne oplysninger fra aviser, TV med videre i system. Modellen (1. del) synes muligvis lidt langmodig at komme igennem, hvis ikke man netop læser statskundskab. For os andre er den meget givtig og overskueligt gennemgået. Det bedste ved den er, at den også anvendes i 2. og 3. del. En ting, man kunne ønske sig, var en udførligere bearbejdelse af bogen. Den bærer ind i-

mellem for meget præg af at være noter fra et seminar på Institut for Statskundskab. Der falder i bogen nogle udtalelser, som jeg nok mener er rigtige, og som sikkert har været uddybet på seminaret, men i bogen fremstår de som påstande. Ligeledes drages der her og der nogle lovligt hurtige konklusioner fra tabelmaterialet, hvis anvendelighed for nogle tabellers vedkommende kunne diskuteres.

I forhold til O.N.'s bøger om Sovjetunionen, hvor hans kendskab til russisk giver ham mulighed for en personlig opfattelse af samfundsforholdene, er det et minus ved "Polens Krise", at den hovedsageligt er baseret på vestlige fremstillinger. Oplysningerne bliver ikke dårligere af dette, men der er nogle forklaringsmuligheder som overses, og der er ikke samme atmosfære over bogen. Gennemgangen holder sig stringent til modellen, der mangler en vis fleksibilitet. På den anden side giver bogen sig heller ikke ud for mere end den er, og det er et stort plus.

Elizabeth Tromer

Sune Sunesson, Byråkrati och historia - fem studier i politik och organisation, Malmö: Arkiv Förlag, 1981, 164 s., 69,00 kr.

"Byråkrati och historia" er en mærkelig - men tiltalende - bog. Den kan betegnes som et omvendt kinesisk æksesystem, hvor man starter med kernen og derpå bevæger sig i retning af totalitetsbetragtninger om organisationsteoriens status.

Bogen består af fem artikler, hvoraf de tre har været publiceret tidligere i samme - eller stort set samme - udgave. Den første blev skrevet allerede i 1973, og de andre er kommet til senere, heraf to i 1981. Heraf kommer det "omvendte kinesiske æksesystem".

Da jeg genlæste den første artikel "Om begreppet byråkrati" blev jeg nærmest lettere irriteret: hvorfor nu genoptrykke denne artikel, der som Sune Sunesson selv bemærker i forordet er præget af sin tid og dens gravalvorlige og tilrettevisende marxisme. Ganske vist, jeg husker også, hvor inspirerende den dengang virkede og hvordan den og den efterfølgende bog "Politik och organisation" var frugtbar i den danske udvikling. Men det er vel ingen undskyldning for et uændret genoptryk. Artiklen burde vel - var den første reaktion - være omarbejdet og ført up to date i lyset af det seneste tiårs diskussion og udvikling på området, - inklusive Sune Sunessons egen udvikling.

Men det viser sig, at det er lige præcis det, der sker i de næste 4 artikler, dog mest i form af en selvkritisk dialog med egne tidligere positioner. Den første artikel giver hele kernen i Sunessons teoretiske standpunkt, i realiteten